

1939

МАТЕРІЯЛИ ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 10-ї РІЧНИЦІ ДЕРЖАВ-

1949

НОСТИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

"...усій українській нації героїчна епопея Закарпаття є каменем віри і твердим заповітом: боротись і перемогти".

Олег Кандиба.

(МЛ.). - Державний зрив Карпатської України - одно з найяскравіших явищ у найновішій українській історії. З перспективи десяти років, переживши катаклізми другої світової війни, тим виразніше бачимо його суть. Через проголошення 1939-го року Карпатсько-Української Державності і збройну боротьбу цієї Державності була раз і назавжди заманіфестована воля Закарпаття жити українським політичним життям, раз і назавжди пов'язана була Срібна Земля з своїм матірним суходолом! Бо Карпато-Українська Держава виникла не як сепаратний політичний-український державний організм, а як етап до Соборної України з столицею в Києві й під гаслом Києва проходило будівництво цієї держави, і Карпатська Україна стала уособленням національної політичної української ідеї взагалі, безпосереднім продовженням ідеї 22-го січня 1918 року, і тим самим - зав'язком нашого політичного майбутнього. При тому треба підкреслити, що Карпатська Україна виникла незалежно від волі тодішніх мовновладців Європи і навіть всупереч їхній волі! Виявила, отже, себе і на зовнішньому світі, виявила українську політичну ідею, як таку, чинником самостійним і власнопідметним.

Українська Карпатська Державність виростала із світоглядних та організаційних основ українського націоналізму і за найщільнішої співпраці з Українським Націоналістичним Рухом. Без всебічної й чинної підтримки Організації Українських Націоналістів (людьми, матеріальними засобами, морально і т.д. і т.д.) було б неможливе ані державне проголошення Карпатської України, ані - тим більше - її оборона! Бо рештки тодішнього українського політичного світу - вірні своїм "ідеалам" політичного "реалізму" - вважали справу державності Карпатської України за "нереальну", і тим самим - за непотрібну і навіть шкідливу.

Хай же свідомість тієї високої функції, що в Березневному Зриві Карпатської України відіграв Український Націоналізм, і тієї крові, що її українські націоналісти за березень були пролили, - гартує і надалі душі членства Організації! Бо березень 1939 року виник не для того, щоб затонути серед ворожих навал, а для того, щоб наблизити нас політично й духово до тієї мети, до якої кликала нас голосно через свої прапори саме Карпатська Україна, до тієї мети, до якої вже стільки років, через огонь і кров, іде Українська Національна Революція з своїм авангардом - організованим Націоналістичним Рухом, до неподільної, самостійної Української Держави з столицею в Києві!

М. ІВАНЕНКО

ЧИН КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Історія поставила наш народ на одне з найвідповідальніших місць - "на роздоріжжі двох світів", де ми в довгій, безперервній боротьбі виконували місіонерську функцію на Сході Європи. І ось уже понад тисячу років наш народ виконує своє завдання, міцною стопою стоячи на своїй землі, обороняючи її від наїзників з усіх боків. У цій боротьбі, зокрема, важке й відповідальне завдання припадає на окраїни. Під постійними ударами заляглих ворогів, наші прикордонні провінції спромоглися не лише оборонити свою самобутність і дати належну відсіч загарбникам, а й спричинитися до творення великих цінностей загально-українського порядку.

З цього погляду одне з перших місць належить Срібній Землі, яка 15 березня 1939 року за всю Україну сказала своє недвозначне, ясне слово, слово свободи й державної незалежності.

Довгий і тернистий шлях пройшло Закарпаття до того найсвітлішого моменту на весні 1939 року. Славна довговікова боротьба проти ляхів і мадяр загартувала карпатських українців і дала їм досить внутрішньої сили, щоб перетривати чесно століття неволі і не забути давніх днів величі.

Дикі орди мадяр, завдяки культурним своїм сусідам на Півночі і на Сході, перейняли християнство й культуру. Довгі роки при малярському дворі панувала українська мова, а королі угрів запобігали раз-у-раз ласки могутніх київських князів. Подільський і Закарпатський князь Федір Корятович був не єдиним, але найславнішим виразником Карпато-Українських змагань, і лишив по собі багато легенд і переказів, що їх донині розповідає про нього народ.

І коли в пізніші століття неволя ставала нестерпною, населення Закарпаття тримало постійні зв'язки з матірніми землями і не раз брало участь у загально-українському житті. Зокрема, на початку нашого відродження в ХУІІІ-ХІХ стол. Карпати дарують нам цілий ряд видатних діячів і вчених: єпископа Бачинського, професорів Лодія, Лучкая та інших. Відпоручники Українських Карпатських земель у 1848 році заявляють Руській Раді у Львові своє домагання: "Угорські Русини бажають, щоб од Угорщини були відділені, як у політичному, так і адміністративному розумінні, землі і прилучені до руської частини Галичини". Це своє домагання вони підтримують чином, організовуючи партизанку проти малярського повстання.

Ні малярські знущання, ані утиски не знищили непохитної волі до самостійного життя в спільній Українській Державі. Тому, коли в 1919 році проголошено злуку всіх українських земель, то до цього рішення приєднається й Закарпаття. Але нововиникла Українська Держава була ще слаба і не могла втриматись проти переважаючих ворожих сил, і Карпатська Україна мусіла собі шукати власного шляху, щоб не потрапити в польську або малярську неволю. Привайлені чеськими обіцянками автономії, українці Закарпаття приєдналися до Чехословацької Республіки. Та чужинець пішло завів у обіцянках, насаджуючи москвофільство, використовуючи до останнього й таку небагату країну, а про автономію неіначе забув. Замість визвольної політики, дефетистичний "дровід" українства, вихований на облудних засадах міжнародного політичного солідаризму, вірив у чуда, або в те, що ворог врешті-решт подарує свободу мирним шляхом. Облудну брехливість таких тверджень між обома світовими війнами розкривали з послідовною безпощадністю Українські націоналісти. Лише вони

одні мали відвагу сміло подивитися правді в вічі. Та правда була проста - або ми самі собі виборемо Самостійну Соборну Українську Державу, або вічно лишимося рабами. Але не всі надавались до того, щоб зробити з цього простого і самозрозумілого твердження конечні висновки, бо це означало - покинути вигідне життя і кинути у вир боротьби.

І ось, в час, коли "реальні" політики накували з ворогами, Український Націоналізм вирушив до бою. Не визнаючи державних кордонів, установлених на наших землях наїзником, він накинув, за словами С. Оджича, "залізну сітку" підділля й проголосив нещадну боротьбу окупантам. В цьому фронті почесне місце посіло саме Закарпаття. Якраз тому, що ворог був певний невідомості Закарпатців, його найбільше здивувала готовість цієї маленької галузки Українського народу. Націоналістичний Рух здементував Срібну Землю. Поруч селянина Триги, став робітник Тацинець, студент Блестів, священник Рогач, учитель Волошук. Ці імена - це лише символи тих, що загинули, але з ними в одній лаві йшли сотні й тисячі інших, часто безіменних, героїв з усіх земель України, які, вірні націоналістичним гаслам, знали лише одну правду: "Воля України, або смерть!"

Завдяки старанням організованих націоналістичних кадрів, Закарпаття зустріло події підком підготоване. Доказом реального підходу до тодішньої ситуації було те, що основну вагу націоналістичні провідники приючили створенню власної збройної сили, якою стала "Карпатська Січ". В її рядах опинилась молодь із усіх українських земель, під одним жовто-блакитним стягом, із націоналістичним Тризубом. А події розвивалися щаденим темпом. Восени 1938 року Карпатська Україна мусіла відступити південну частину, разом із Ужгородом і Мукачевом, Мадярщині. Партизанські відділи польських і мадярських бандитів непокоїли країну. Це примусило владу звернути ще більшу увагу на розбудову мілітарної сили. Відділи "Карпатської Січі" до кінця 1938 року зліквідували всі спроби нападу диверсантів і відібрали їм охоту до дальших наскоків. Вибори до Союзу 12 лютого 1939 року відбулись, як одна велика маніфестація народу за Українську Державу, під одним проводом. Білі прапори мали в цілому ряді Карпатських міст і сіл гордо, як знак повної перемоги українства й довір'я націоналістичному проводові. Не помогли чеські інтриги, очолювані генералом Прхалею, який, як прихильник москалів і поляків, ненавидів усе українське. Перед обличчям небезпеки нападу Мадярщини, він провокує кровопролиття в Хусті - головному місті Карпатської України. Це спільний ворог узяв у кліщі "Карпатську Січ". І, не дивлячись на те, Карпатська Україна, зраджена й покинута всіма, вирішила боротись до останнього проти наступачого ворога.

15 березня 1939 року святочно проголошено в Карпато-Українському Союзі Самостійну Карпато-Українську Державу - устами першого президента новонародженої Держави, Августина Волошина. Але ворог уже почав на всьому фронті наступ. З усіх боків сунули наїзники. Польські диверсійні відділи тримали охоронні відділи "Карпатської Січі" на кордонах своєї держави. А з півдня наступало 50 тисяч мадярських гонведів. Слабо озброєні, але готова до бою, "Карпатська Січ" зустріла орди, але не витримала. Севлюш, Королево, Хуст та інші місцевості стали свідками нового героїзму нашої молоді. Останні дні державного існування Карпатської України були легендою. Заговорили мечами земля, що довгі століття лежала на світовому роздоріжжі полем, з якого жнива збирали чужинецькі руки.

Діло березня, вінець довгих і трудних зусиль - було істинним свідомством навернення Народу до Духа: свідомством істинним, бо народ тут свідчив за себе чимось більшим, ніж найцірнішим словом і не фальшованим виборчим квитком - свідчив своїм тілом і кров'ю, праведним чином. Чин цей ніс у собі первісну чистоту, випромінюючи просто з Вічності. Слова з

15 березня: "Карпатська Україна стала вільною і незалежною державою - увійшли живою правдою в життя і безсмертя, і стали самі життям і безсмертям" (Збірник "Карпатська Україна в боротьбі").

Чужинці, навіть вороги дивились на цей нерівний змаг із подивом, із найглибшою пошаною. Польське "Слово Народове" писало в ті березневі дні: "В Польщі здогадувалися, що чехи без боротьби не віддадуть своєї незалежності, а Закарпаття перейде до Мадярщини без боротьби. Тим часом, січовики ще б'ються, а в Чехії не пролунав ані один постріл". "Носс Вінер Блят" писав: "Вдержиться Січ, чи ні? Прийде поміч, чи ні?... Без перерви відходили все нові частини - самі молоді знаки. Між ними багато студентів, з яких більшість іде ніколи не мали перед тим рушниці в руках, слабо озброєні, без усякого військового вишколу, але пройняті непохитим фанатизмом і розпучливою рішучістю безвихідності... Нині всі вони мертві..."

Брутальною силою мадери пройшли головними шляхами до далеких закутин Закарпаття. Їхні шляхи були позначені кров'ю. Побої й челядські знущання несли з собою гоневди. Заповнялись тюрми і концентраційний табір у Варіулопоші біля Ніредьгази, розстріли і муки чекали борців на волю. Але непохитна віра й відданість ідеї тримали героїв Карпатської Січі, яка ще довгі місяці змагалася в партизанці проти варвара.

"Збройний опір, що його, без найменших виглядів на фізичну перемогу, поставила Карпатська Земля, був гідний пов'язання в одну лінію з ділами всеукраїнської історії, діткнулися своєю славою висот її слави. Карпатська Земля довершила своє бойове хрещення, омиття від рабської психіки, запричастившись інших українських земель, нової всеукраїнської історії. Запричастившись всеукраїнськості, сама стала на момент уосібленням України в її історії. Із землі позаісторичної, через недавні дні, стало Закарпаття знов землею історичною, знов відновило живі зв'язки з своїм матірним суходолом, із своєю золотаверхою столицею.

Кожний із творчих проявів Карпато-Українського життя, зокрема його чин мілітарний, двигав і окрилював великодержавний вітер, що його принесла з собою націоналістична молодь. В обіймах вітру, що дихав шалом простору і торощив узьке склепіння Закарпаття, життя Карпатської України набирало многогранности й нестримности, широкости обріїв і високости росту.

Нестримні крила молодій свіжості поривали в Карпатській Державі, як буває завжди за великих історичних хвилин: будівничі прагнули в усіх ділянках життя великих чинів, і героїчно, власним творчим генієм і власними силами доконували цих чинів. Чин був радісний і високий, як свято, свято тверде, суворе, як чин. Проте, не лише розмах - мабуть ще більше сліпучість віри, з якою в Карпатській Державі довершувались чини, була запорукою, що нових фундаментів її не змиє повік ніяким водам.

Карпатська Україна впала, врятувати її було понад людські сили. Проте, не впали її прапори. Духово вона перемогла.

Слава її не вмире, не подяже. І не лише сама слава: засвідчила вона овідомством найбільшим свою органічну приналежність до України, і невмирущість самої української ідеї й суверенність цієї ідеї". (Збірник "Карпатська Україна в боротьбі").

На захитані й прибиті горем лави революціонерів упав гідний наказ Найвищого Керівника Національної Революції полк. Андрія Мельника: "Як смерть вождя Євгена Коновальця, так героїчна боротьба "Карпатської Січі" в один непохитний моноліт закувала й зцементує наші лави, щоб ще могутніше єдиним національно-революційним фронтом ударити на окупантів

Української землі... Перед нами затьжна боротьба! Станьте на висоті завдання, покажіть себе гідними вправдих братів! Скріпіть ще могутніше нашу боротьбу, а перемога остаточно наша! Слава Героям Карпатської України! Хай живе Самостійна Соборна Українська Держава! Вгору чола! Слава Україні!" - і ці слова й сьогодні свіжі й актуальні, як подих Карпатських полонин, до яких ми незабаром повернемось.

ПЕТРО НАДТІСЯНСЬКИЙ

В ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ЧИНУ
КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

15 березня минає 10 років від того світлого в історії Срібної Землі моменту, коли з святково прибраної українськими національними жовто-блакитними прапорами та бойовими стягами "Карпатської Січі" руханкової залі колишньої Хустської гімназії, де саме засідав обраний всенароднім голосуванням Перший Соїм Карпатської України, пролунали тверді й рішучі слова Президента Августина Волошина: "На основі параграфів першого й третього прийнятого Соїмом закону ч. 1, проголошую Карпатську Україну Вільною, Суверенною Карпатсько-Українською Республікою".

Ці слова Президента були тверді й рішучі, бо тверда й рішуча була воля українського народу жити вільним і незалежним життям. Доля судила, що саме найменшій, найдалі на Захід висунутій, та найдовше відірваній від українськ. материка, частині українського народу припадає честь бути на новому історичному звороті речником справжньої волі та дійсних бажань усієї Нації. А тому події в Карпатській Україні 1938-1939 рр. не слід трактувати, як події тільки партикулярні, бо в дійсності це була могутня маніфестація волі всього українського народу до суверенного життя. Участь українців із усіх частин Української Землі в Українській Національній Революції на Закарпатті, гасла, що під ними проходили могутні маніфестації: "Нація понад усе!" "Наш веселий гомін-спів хай летить у Київ-Львів" та інші факти, ясно говорять про всеукраїнський характер цих подій. Не даремно головною рушійною силою була Організація Українських Націоналістів, на чолі з полк. Андрієм Мельником - Організація, що саме Соборність України поставила, як один з найосновніших своїх ідеологічних та політичних постулатів. При тому в зриві Карпатської України була Організація Українських Націоналістів не лише основним революційним ферментом, а й тим річцем, що до державної мети завжди спрямовувало тодішні події. Постаті Олега Кандиби і Ярослава Барановського були тут тими ланками, що волю і досвід Всеукраїнської Революції перепроваджували в таку історичну дійсність, що саме родилась.

Зрив Срібної Землі на тодішньому історичному перевалі уособнювала в собі дійсно цілість України та боротьбу всього українського народу за свої суверенні права, бо коли всі тодішні окупанти України: Москва, Польща, Румунія і ЧСР, включно з рештою наших ворогів, як Мадярщина, об'єднаним антиукраїнським фронтом намагалися всіма засобами виключити українське питання з денного порядку міжнародньої політики, то Закарпаття саме тоді підносить питання Української Держави перед усім світом і активізує це питання такою мірою, якою воно дано вже не було актуалізоване. Цей факт тим важливіший, що рішучу вигоду існування Суверенної Соборної Української Держави поставила шред світом саме та невід'ємна частина Української Нації, що навіть в час існування Української Держави в 1918-20 рр. як слід не відчула на собі материного тепла Києва і Львова, не мала ще сил практично пов'язатися з рештою українських земель, з'єднаних актом Соборности 22.І.1919 року.

Зрив Карпатської України - подія тим важливіша, що її здійснювала та галузь українського народу, яка найдовше несла чуже ярмо. Вже здавалось ворогам, що вони недалеко своєї мети в цій частині України, коли саме збуджений український геній і пориває цю частину народу до боротьби за незалежне життя. І народні маси пішли твердим кроком вперед! Відчули гомін волі, Закарпаття заговорило мовою Української Національної Революції!

І хвиля Української Національної Революції із Срібної Землі могутнім гомоном ударила по струнах усіх, у всьому світі, спрагнених волі, українських сердець. Бажання Закарпатських українців: "Наш веселий гомін-спів хай летить у Київ-Львів" здійснювалось, бо на гомін волі Ужгороду і Хусту відгукувалось усе українське в світі, відгукнулася й уся українська земля, Червенські Города, близька Буковина, закритий від світу новими "китайськими" мурами Золотоверхий Київ. Відгукнулись усі українські серця, хоч би де вони були, і поспішили допомагати будувати Українську Державу. Українські вояки і державні будівничі поспішили з інших українських земель та з еміграції. Кожному хотілося вкласти свій вклад праці в будівлю цього зв'язку Української Держави на Заході. Кожен допомагав так, як найкраще міг це зробити. Поспішала з допомогою й українська еміграція зза океану. Вона своєю жертвенністю й матеріальними засобами реально підкреслила органічний зв'язок із своєю європейською Батьківщиною, і готовістю, у слушний час, іти разом із братами на землях на барикади. А свою готовість іти на барикади для захисту тільки народженої Держави, треба було вже невдовзі засвідчити чинно, як слова IV Універсалу у Золотоверхому лунали вже під звуки большевицьких гармат, так і слова Президента А. Волошина 15 березня 1939 року, що він ними сповіщав весь світ про поновне рішення українського народу жити суверенним життям, лунали вже під звуки наступаючих ворогів: мадяр, чехів і поляків, підтримуваних найлютішим ворогом України - московськими большевиками з одного, а італійськими фашистами та німецькими націонал-соціалістами - з другого боку.

Але українці були свідомі того, що Державу здобувається тільки тоді, коли боротьба за неї освячується кров'ю. Тому, поруч розбудови культурного життя, економіки, адміністрації та законодавства, українці Закарпаття організували свою власну збройну силу. Вони ж бо були свідомі того, що навіть виявленій волі всього населення Закарпаття в формі ПЕРШИХ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДІЙСНО ВІЛЬНИХ ЗАГАЛЬНИХ ВИБОРІВ ДО 1-ГО СОЛМУ, що були дійсно могутньою всенародньою маніфестацією волі жити суверенним життям, було замало, щоб Українська Держава могла втриматися. "Наша сила - в нас самих!" - це була одна з основних засад, що діяли. Тому вже на самому початку подій створено, передусім, зусиллям Організації Українських Націоналістів, Організацію Національної Оборони - "Карпатську Січ", яка стала співтворцем тієї великої епопеї, бо на протязі піврічного існування Карпато-Української Держави давала гідну відсіч усім ворогам. А в рішальний момент, коли майже вся Європа дала "моральну" згоду на поновну окупацію Срібної Землі, "Карпатська Січ" поставила гордо свої груди в оборону Рідного Краю на бойовому полі, ставши серцем і осередком тих мас, що на заклик Президента Волошина, з усіх закутків Закарпаття, а поруч і українські вояки з українських земель, спішили стати в ряди збройної сили Карпатської України. А накази командира "Карпатської Січі" М. Гузара-Колодзинського, звучали коротко й рішуче: "На фронт! На оборону Батьківщини! За Бога і Україну!"

На фронті потекла кров і свіжо скропила українську землю. Лилася кров січовиків, але не менше потекло й ворожої. Велася завзята боротьба між сильними духом січовиками та по зуби озброєною армією мадяр, чеськими залозами, польськими диверсантами. Українські патріоти приносили

своє життя на віттар Батьківщини. Одні - на фронтах, інші - на азіатських шибеницях, ще інші - у ворожих катівнях. Їх мучили, катували, але вони не зрікались Батьківщини! Вони до кінця залишались українськими воювачами, до кінця життя виконували обов'язок супроти Нації, до кінця залишалися вірні наказові: "Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї!"

Карпатські Січовики гинули, але не піддавалися ворогам! Робили вони це с в і д о м о, бо знали, що для успішного завершення визвольної боротьби не досить дипломатичної акції, не досить усної й пресової пропаганди, а потрібне найважливіше свідство волі - СВИДЦТВО БОРОТЬБИ, СВИДЦТВО КРОВИ.

Кров Карпатських Січовиків, та воля населення Закарпаття, висловлена всенароднім голосуванням 12 лютого 1939 року, назавжди засвідчили невіддільність Срібної Землі від Ссборної України - з одного боку, та готовість жести найвищі жертви перед маєстатом Суверенности Нації - з другого. І хоча Збройний Чин Карпатських Січовиків не можемо назвати відокремленим, то мусимо усвідомити собі, що успішність наших дальших визвольних змагань залежатиме значною мірою від того, чи ми правильно зрозуміємо героїзм Крутів, 1-го листопада, Базару, Хусту і Києва, і чи всі українці, хоч би де й коли вони не жили, не тільки щороку святкуватимуть ці річниці, але й самі стануть на шлях чинної боротьби за завершення цієї ідеї, що за неї гинули ті Герої. Якщо Дух цих Героїв керуватиме нашим суспільством на Рідних Землях і на еміграції, якщо воно об'єднає, під єдиним авторитетним Проводом стане до боротьби за здійснення гасла "Нація понад усе!", тоді ми найкраще вшануємо їхню пам'ять; бо святкуватимемо ці річниці на місцях чину - в Суверенній Українській Державі.

ІВАН КОЛОС

ТАК ЛЮБО СЕРЕД ВАС...

Як важко серед вас, мої горби й ґруні,
Бо села й люди в них замучені, сумні;
І доля тут для нас якась тверда, жорстока...
Це, певне, є за те, що вже від давніх років

Панами тут не ми, що на ґрунях одних
Служили ми чужим і слухали чужих...
Та любо серед вас, мої ґруні й горби,
Ставати з ворогом за вас до боротьби.

І марити про дні великі і щасливі,
Коли панами ми будем на власній ниві,
І з верховинських сіл пропаде горя слід,
Бо зацвітуть ґруні на вільному теплі.

(Збірн. "Молоді мої дні").

У КАРПАТАХ БЛИСЛО

У Карпатах блисло. Та не було грому.
То ж на варті стійте коло Краю-дому.
Бо дивіться: хижо із чотирьох боків
Налітають чорні круки одноокі,

Щоб крильми своїми із насилля й гора
Заступити сонце і степам і горам.
Раптом вони грюми небо покололи...
Ось летять до сонця молоді соколи.

Але що ж це, Боже, замість вод із хмари,
Кров тече із хмари і падають пожари
На ґруні гірській та степові ниви...
Деся заграли дзвони, і в туманах сивих

На молитву стали і віси й гшениця.
Якось по-новому заспівали птиці,
По-новому сонце з неба засвітило,
І нові на серці наростають крила...

ЯР СЛАВУТИЧ

КАРПАТСЬКІ СІЧОВИКИ

(Пісня)

То не лист осінній за водою
По широкій Тисі проплива, -
Багрянить за хвилею крутою
Підкарпатська буйна голова.

І пливають до тихого Дунаю,
Мов на турка, браття в байдаках.
Синя хвиля жалібно гойдає,
Течія показує їм шлях.

Бились хлопці, Хустові на славу,
Полягли в нерівному бою
За свою омріяну державу,
Січовую волю свою.

Буде сліз, та не збороти горю
Ні батьків, ні туги матерів.
Чорне море, Українське море,
Зустрічай своїх багатирів!

ПІСНЯ ПРО ДОЛЮ РУСИНІВ І УКРАЇНУ - ГУМУЛЬСЬКА

Шумить бистра поточина, береги вриває,
Нігде русин в своїм житті щастя не зазнає.
Не зазнає нігде щастя, ні кращої долі,
Усе тяжко проживає у чужій неволі.

Ллються слези потоками, серце ся вриває,
Вже умерла Україна, та не процвітає.
Вже умерла Україна, та не процвітає,
Відав - русин кращу долю нігде не зазнає.

Ще воскресне Україна, і сила і воля,
І лиш тоді нам, русинам, усмігнеться доля.
Не загинуть наші пісні, будуть процвітати,
І весело наші діти мемо проживати.
І весело наші діти мемо проживати,
Для милої України слави здобувати.

ВКАЗІВКИ ВПОРЯДЧИКАМ УРОЧИСТЕ ОФОРМЛЕННЯ ЗАЛІ

1. В центрі чільної стіни залі (сцени) вміщуємо Герб Карпатської України: посередині "голови щита" - горішнього блакитного (синього) пасма через ширину щита - золотий державний тризуб із хрестовим виверненням центрального "зуба" головної фігури, права половина щита поділена на 6 пасів - жовтих (золотих) і синіх, які чергуються; ліва половина щита срібна, з червоним, зведеним на задні ноги, ведмедем. Язик і пазурі - золоті. Герб може бути обрамований зеленню і квітами.
2. Над гербом Карп. України - державний герб Соборної Української Держави - Володимирів золотий тризуб на блакитному полі щита.
3. По обох боках держ. тризуба дати роковин зриву (золотою бронзою) трохи іншого тону, ніж тризуб на щиті.
4. По обох боках гербів звисають по стіні державні прапори України: жовто-блакитні. Якщо приписи держави, де відбувається свято, вимагають рівночасного вивішування й держ. прапору чужини, то вміщується він праворуч (як гість!), а український - ліворуч, тобто, з боку ведмеда.
5. На передових позиціях визвольних змагань Української Держави стоїть ОУН, що символізуємо розміщенням Організац. прапорів: праворуч і ліворуч державних (на синьому полотні - тризуб з мечем).
6. Над зазначеними символами, на чільній стіні залі (чи сцени) вміщуємо гасло нашого націон. Пророка Тараса Шевченка: "БОРІТЕСЯ-ПОБОРЕТЕ!"
7. Перед чільною стіною стіл для почесної Президії, накритий малиновим сукном або гарним українським килимом.
8. Бічні стіни удекоровуємо Організаційними прапорами, як це було в залі засідань Першого Союму Карпатської України 15 березня 1939 року.
9. На стінах залі добре розмістити гасла, які перед 10-ма роками мобілізували українство Закарпаття до державного зриву, як, напр.: НАЦІЯ ПОНАД УСЕ! СЛАВА УКРАЇНІ! АБИ БИЛО ЄДИНО СТАДО І ЄДИН ПАСТИР! СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ - ЛЮБІТЬ ЇЇ ВО ВРЕМЯ ЛЮТЕ! НАШ БАДЬОРІЙ ГОМІН-СПІВ - НАЙ ЛЕТИТЬ У КИЇВ-ЛЬВІВІ! І Т.Д.
10. Старатися видати пропам'ятні значки: на темно-синьому полі срібний тризуб із мечем (символ відділів Карп. Січі Є. Коновальця) із золотим написом: нагорі дати ювілею "1939-1949", внизу - "Карпатська Січ".
11. Де будуть можливості, видати пропам'ятні листівки державних мужів і героїв К.У.: Президента о.А. Волошина, полк. Гузар-Колодзинського, четника Ташниця, Влестіва, Ів. Рогача, представників ПУН: др. Я. Барановського, др. О. Ольжича-Кандибу.

АКТ З 21.УП. 1939-го РОКУ

Дня 21.УП.1939 року підписано Акт у справі устійнення взамовідносин і напрямних співпраці між Проводом Українських Націоналістів і Урядом Карпатської України, в приявності Голови ПУН полк. Андрія Мельника і членів ПУН та Президента Карпатської України о. др. Августина Волошина і членів Уряду Карпатської України, яким схвалено наступні рішення:

1. Виходячи з засади соборності української нації, обидві сторони твердо обстоюють становище невідривності Карпатської України від українських земель і заявляють, що принцип соборності українських земель не може бути порушений.

II. Влада (Президент і Уряд) Карпатської України визнає із всіма з того виникаючими висновками, Український Націоналістичний Рух за єди-

ного носія соборно-церкво-визвольної боротьби української нації, і Провід Українських Націоналістів, очолюваний полк. Андрієм Мельником, за керівника тієї боротьби.

III. Провід Українських Націоналістів визнає Уряд Карпатської України з президентом о. др. Августином Волошином за законодавчо умандатованого її представника середу країнського і чужинного світу, як останній український легальний уряд, що правив частиною української землі - Карпатською Україною.

IV. Стверджується, що Український Націоналістичний Рух, зокрема Уряд Карпатської України й Організація Українських Націоналістів, спільно змагали всіма силами створити, збудувати й оборонити Карпатську Українську Державу.

V. Усі конкретні висновки і потреби, що випливають із тих повщих засад, устійнюється в окремому залучникові".

ВІДОЗВА, ПОШИРЮВАНА В КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ

(Передрук з оригіналу)

УКРАЇНЦІ ЗАКАРПАТТЯ!

Переживаємо рішайчі хвилини й залежно від того, як тепер поставимося, така буде наша майбутність.

На наше Українське Закарпаття простягають свої лапи чужі народи: чехи, мадлари, поляки, словаки, а навіть і циганська банда румунів. Вони твердять, що Закарпаття повинно їм належати. У відповідь ми їм кажемо: **ГЕТЬ СВОЇ БРУДНІ ЛАПИ, БО ЗАКАРПАТТЯ БУЛО, Є І БУДЕ УКРАЇНСЬКИМ!**

Це ми їм сміємо твердити, бо на Закарпатті живуть українці, їх мова, віра, кров, душа є ті самі, як українців за Карпатами, на Буковині і на Східніх Українських Землях. Тутешне населення прийшло сюди перед віками зза Карпат, головно з Поділля, під проводом нашого Великого Князя Федора Корятовича. А Поділля це частина української землі, отже населення Закарпаття не може бути ні руським-москальським, ні чеським, ні словацьким, ні мадярським, ні польським. Всі культурні народи, як англійці, французи, італійці й інші, вважають нас тільки українцями, а навіть називають наш край Закарпатською Україною. І ця назва "Закарпатська Україна" або також "Закарпаття" є єдино правильна. Бо серцем усіх українців є золотoverхий Київ, а від Києва ми находимося за Карпатами. Ми всі повинні вживати тільки назви Закарпатська Україна або Закарпаття, а не назви Підкарпатська Русь, яку нам накиннули наші вороги - чехи, аби нас відірвати від одного українського тіла.

А до злуки з іншими українськими землями ми вже від давна стреміли. Це за Володимира Великого, князя Великої Київської Держави України-Руси в роках коло 960 наш край належав до тієї держави. А ще всім нам є в пам'яті роки 1918-19, в котрих то роках наш край висловив гаряче бажання належати до Української Народньої Республіки.

Український народ у 1917 році висловився з віколичної неволі Москви й Австрії, збудував свою свободну Українську Державу, яка називалася Українська Народня Республіка. До цієї держави ми мали належати, бо так постановили наші народні ради: прятівська (8. XI. 1918), сьлявська (8. XII. 1918) і хустська (21. I. 1919). А за цю злуку полагли накраді сини Гучульщини во зброєю в руках у боях проти займанців. Усіх українців Закарпаття тягла кров до злуки з іншими братами-українцями.

Але вороги України побачили, що без українських земель їм не жити і спільно вдарили на молоду ще Українську Державу. І так знову одно тіло Матері-України розчвертували чотири заїди: червона Москва воляла Ве-

лику Україну, Польща взяла Галичину, Румунія взяла Буковину, а Чехія загарбала нас. АЛЕ ПІД ЦИМИ ЧОТИРМА ЗАЙМАНЦЯМИ ІДЕ ГОСТРА, БЕЗПОДАДНА БОРОТЬБА: Українці не можуть відказатися своїх прав на свободу, а заїди не можуть відказатися смачних та багатих кусків українських земель. Боротьба йде на життя та смерть і виграти може тільки та сторона, яка буде більше відважна і витривала. НА ЗАЛІЗО І КРОВ ВОРОГІВ ПОВИННІ УКРАЇНЦІ ВІДПОВІДАТИ ВДЕСЯТЕРО ЗАЛІЗОМ І КРОВЮ! ОКО ЗА ОКО, ЗУБ ЗА ЗУБ!

Закарпатська Україна пок до в цій боротьбі залишалася позаду. А це тому, що її провідники вірили чеським обіцянкам-гайкам та дали себе й нарід завести з монархічних мадярських кайданів до "дружнього демократичного" чеського ярма.

Чехи обіцяли Закарпаттю повну автономію, яка є забезпечена мировим договором. Закони чеської держави мали определити границю між Словацькою і Закарпаттям. Пряшівщина аж по Попрад і Татри мала входити в границі автономної так званої Підкарпатської Руси. Але ще донині нічого з цього не виконано. 19 років нас дурили і нині ми маємо таку автономію: 50 тисяч чеських заїд, урядовців, жандармів, поліції, кольтоністів; урядова мова є чеська, хоч українці її не розуміють; в кожному селі, де є хоч один чех і декілька жидів, є гарна мурована чеська школа, а наші діти ходять і по 10 кілометрів пішки до гнилих, повалених шкіл, в яких зимою свище вітер. До того вчить в тих школах учитель чех, жид або мадярон, який наш нарід з погордою називає "баганями, волами", або "гоями" або "бідеш русинами"; сіль з наших копалень везуть молоти в Чехію, щоб там заробили чеські робітники, а нам привозять по 1,60 корон за кіло. Дерево в лісах гние, а наші селяни та робітники пухнуть з студени, а за кожний кусок взятого дерева заїди здирають кари. Чеські ексекutori беруть за податки останню сорочку, щоб за наші гроші ревіти на цілий світ про добробут нашого краю. Всі фабрики, банки є в руках чехів, жидів, або мадярів, які ссуть останню кров з нашого народу. На чолі "автономного" українського Закарпаття стоїть поруч губернатора чех др. Мезнік. Губернатор є дзялькою в руках чеської влади і так танцює, як чехи грають, бо боїться, що стратить 100 тисяч корон платні. В тяжкій матеріальній скруті здирають, ніби добровільно, з населення дань на оборону чужої нам чеської держави. Дикунства чеських заїд супроти українців ідуть поза межі. Вони дивляться на нас прямо мов на череду, яка не може сама собі бути паном і тому треба їй "помочі" чехів.

Тепер колесо історії сильно крутиться. Кожний день може принести великі зміни. Інші народи, поневолені Чехією, побачили, що чехи, яких є в республіці тільки 7 мільйонів, хочуть померти аж 8 мільйонів інших народів, тому розпукаються. Вони зрозуміли вагу теперішньої хвили і тому приготуються до розсадження Чехії. Німці, словаки, мадяри, а навіть жида, хочуть мати забезпечені мирні права. Тільки наші партійні провідники не розуміють чи не хочуть розуміти потреби свого народу і сидять тихо, як би нічого не було. Вони це і по 19-річній дуренні вірять чехам і не ставлять на шлях цілковитої самостійності Закарпатської України.

У випадку, коли б Чехія розсипалася, всі народи утворили б свої власні держави або приєдналися б до своїх пнів. На Закарпаття напевно простягнули б руки мадяри, словаки, а навіть і поляки. На жаль, вороги ці мають уже й тепер між нашим народом своїх агентів-зрадників, що й свої матір продадуть за гроші, як Юда продав Христа. Це є всілякі московобільські та мадяронські партії, як фонциківська (удержувана Польщею), бродівська (удержувана Польщею і Мадяриною) і їм подібні приченки до різних чеських партій.

Крім цього в нашому народі ще шведється московсько-жидівська наволоч, плачена Москвою, яка ширить комунізм. Ми знаємо, що потопаючий ловиться і бритви. Дуже розуміємо, що приведене чехами й жидами до страшного стану населення, хоче мати краще життя. А тому, що комунізм в цій справі обіцяє дуже багато, наш нарід є збаламучений і частина попадає

в його сіті. Комунізм обіцяє рай на землі, але в своїй державі він замість раю створив пекло. Тисячі народу гинуть з голоду, холоду та від куль диких москалів та пейсикатих жидків. З церков поробили стайні й кіна, жиди насміхаються з Бога, а за віру запроторюють в тюрму або під кулі.

Тому геть з комуною і її наймитами - жидами! Геть з червоною Москвою! Комунізм не принесе кращого життя нашому народові! Німці хочуть прилучитися до Німеччини, словаки хочуть самостійности, мадари хочуть загарбати наші полудневі землі, а навіть ціле Закарпаття, щоб прилучити його до Мадарщини. В такий час ми також не сміємо спати!

Надходить великий час! Закарпаття мусить стати Самостійною Українською Державою! Воно мусить стати зародком Одної Великої Самостійної Соборної Української Держави від Попраду і Татрів аж до Каспійського моря і гір Кавказу!

Стати цим зародком мусить бути для нас найбільшою честью! Ми будемо горді, що якраз ми перші будемо тими, що зачнуть **відбудовувати** Українську Державу! Що ми поможемо нашим братам скинути московське, польське й румунське ярмо! В цій відбудові поможе нам тільки єдність народу, велика віра в свої сили й віра в те, що Бог призначив нас повести свій нарід до Волі!

Берім уважно теперішній час! Підготуємося вже тепер до остаточної розправи з жидами! Памятаймо, що Україна тільки для українців! В українським Закарпатті мають стати панами лише українці!

УКРАЇНЦІ! СЕЛЯНИ, РОБІТНИКИ, ІНТЕЛІГЕНТИ!

Роздумайте уважно над цим важним питанням, щоб у рішучу хвилину сказати своє остаточне слово!

Геть брудні лапи чехів, мадярів, поляків, словаків від Закарпаття!

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ
Екзекутива.

Постій, серпень 1938.

К. В. Закарпатської України.

З М Е С Т

1. Вступ, МЛ., стор. 1.
2. Чин Карпатської України, М. ІВАНЕНКО, стор. 2.
3. В 10-ту річницю революц. чину Карп. України, Петро НАДТІСЯНСЬКИЙ, ст. 5.
4. Поезія, Іван Колос, Яр СЛАВУТИЧ, стор. 7-8.
5. Вказівки впорядчикам: урочисте оформлення залі, стор. 9.
6. Акт з 21. УП. 1939 року, стор. 9.
7. Відозва, поширювана в Карпатській Україні, стор. 10.
8. Проект декорації залі, стор. 13.

СГР-КР-РМ, 15.2.49. - Усім зв'язковим для використання по їх теренах. Звідомлення із відбух імпрез, пресо-звіти, ілюстрації, звіти з фін-прибутків із збірок на загаданих імпрезах - надіслати до 10.IV.49.

Видання ТК Німецького Террону